Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόσθετες εκτιμήσεις σχετικά με τη σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2021) 742 final]

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 75/07)

Εισηγητής: ο κ. **Juraj SIPKO**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.3.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	6.10.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	27.10.2022
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	573
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	170/1/2//

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι η τρέχουσα οικονομική ανάπτυξη της ζώνης του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο οικονομικής, γεωοικονομικής και πολιτικής αβεβαιότητας. Η αβεβαιότητα αυτή απορρέει από δύο συνεχιζόμενους συστημικούς κλυδωνισμούς, συγκεκριμένα τον συνεχιζόμενο επιπολασμό της πανδημίας COVID-19 και την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Υπάρχει επίσης ένας νέος κίνδυνος που συνδέεται με τον κατακερματισμό σε επίπεδο τομέων του διεθνούς εμπορίου, των πληρωμών, των κεφαλαιαγορών και των χρηματοπιστωτικών αγορών, συμπεριλαμβανομένης της μεταποίησης, της έρευνας και των μεταφορών. Οι συστημικοί κίνδυνοι οδήγησαν σε τεράστια συσσώρευση δημόσιου χρέους και σε αύξηση του πληθωρισμού. Ωστόσο, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής παραμένει η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν η ζώνη του ευρώ και τα κράτη μέλη της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η καταπολέμηση του συνεχιζόμενου επιπολασμού της πανδημίας COVID-19 κάθε άλλο παρά έχει τελειώσει. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ληφθούν όλα τα ουσιαστικά και συστημικά μέτρα για την αντιμετώπιση της νόσου, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για άλλες πιθανές επιδημίες και πανδημίες. Η ΕΟΚΕ τονίζει, όπως επιβεβαιώνεται από την εμπειρία των δύο τελευταίων ετών, ότι το υψηλότερο ποσοστό απόδοσης των επενδύσεων παρατηρείται στον τομέα της υγείας.

1.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του τερματισμού της ρωσικής επίθεσης και του πολέμου στην Ουκρανία καθώς και της αποκατάστασης της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας. Έτσι μπορούν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ανθεκτική, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη στις χώρες της ζώνης του ευρώ και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.4. Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις πολύ δυσμενείς πληθωριστικές τάσεις, οι οποίες οφείλονται κυρίως στην άνοδο των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, των τροφίμων και της ενέργειας, καθώς και στη διαταραχή των αλυσίδων εφοδιασμού. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η αύξηση των επιτοκίων δεν αποτελεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο. Μια υπερβολικά αυστηρή νομισματική πολιτική μπορεί επίσης να αυξήσει τους κινδύνους ύφεσης και να καθυστερήσει τις ιδιωτικές επενδύσεις στην ενεργειακή μετάβαση οι οποίες είναι κατεπειγόντως αναγκαίες. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στην ΕΚΤ να διενεργήσει επαρκή αξιολόγηση της αναλογικότητας, αναλύοντας προσεκτικά τις παράπλευρες επιπτώσεις μιας αυστηρότερης νομισματικής πολιτικής και τις συνέπειές της στους μακροπρόθεσμους στόχους για σταθερότητα των τιμών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να μειώσει τον δομικό πληθωρισμό χωρίς να θέσει σε κίνδυνο την οικονομική ανάκαμψη της ΕΕ. Λόγω των προαναφερθέντων κινδύνων, η ΕΚΤ θα πρέπει να προχωρήσει προσεκτικά στην εξομάλυνση της νομισματικής πολιτικής.

1.5. Υπό το φως της απότομης αύξησης των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων, η ΕΟΚΕ συνιστά στους εθνικούς φορείς χάραξης οικονομικής πολιτικής να δημιουργήσουν ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας για τις πλέον ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των τμημάτων της μεσαίας τάξης που πλήττονται περισσότερο, το οποίο δεν θα αφήνει κανέναν στο περιθώριο.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη διαρκώς αυξανόμενη συσσώρευση του δημόσιου χρέους. Ως εκ τούτου, συνιστά να ληφθούν μέτρα για μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική εξυγίανση. Προκειμένου να ανατροφοδοτηθούν οι εθνικοί προϋπολογισμοί, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υπάρχει περιθώριο για δίκαιη φορολογία και, μέσω αυτής, για αποτελεσματική χρήση των δημόσιων πόρων.

1.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής λόγω της πανδημίας COVID-19 ήταν η σωστή απόφαση. Μολονότι έχει παραταθεί έως το 2023, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω παράτασής της σε περίπτωση που εξακολουθούν να υφίστανται οι συστημικοί κίνδυνοι. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προετοιμάσει, χωρίς καθυστέρηση, συγκεκριμένα μέτρα για τη μεταρρύθμιση του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

1.8. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά τη δημιουργία μιας χρηματοοικονομικής ένωσης, πρέπει να θεσπιστούν και να εφαρμοστούν όλα τα ουσιαστικά και συστημικά μέτρα για την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τις αρμόδιες οργανώσεις και τα αρμόδια θεσμικά όργανα να ενώσουν τις δυνάμεις τους για τη δημιουργία μιας χρηματοοικονομικής ένωσης.

1.9. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον αρνητικό αντίκτυπο του κατακερματισμού. Επισημαίνει την αστάθεια της αγοράς κρατικών ομολόγων στις αγορές της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 15ης Ιουνίου 2022 σχετικά με την κατάρτιση μέτρων για την αντιμετώπιση του κατακερματισμού στη ζώνη του ευρώ.

1.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον μετασχηματισμό των οικονομιών της ζώνης του ευρώ. Ταυτόχρονα, επισημαίνει τον υπαρξιακό κίνδυνο που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή. Υπό το πρίσμα αυτό, και παρά τις απρόβλεπτες πολύπλοκες γεωοικονομικές εξελίξεις, συνιστά τη στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη χρήση των χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης, καθώς και άλλων χρηματοδοτικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης της ιδιωτικής χρηματοδότησης.

1.11. Όπως και άλλες χώρες της ΕΕ, οι χώρες της ζώνης του ευρώ αντιμετωπίζουν σήμερα συστημικούς κλυδωνισμούς, κινδύνους και απειλές. Ως εκ τούτου, δεδομένης της κρίσιμης περιόδου που διανύει η ανθρωπότητα, η ΕΟΚΕ καλεί όλες τις χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση όλων των ιστορικά πρωτοφανών συστημικών κλυδωνισμών, κινδύνων και απειλών που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα ο κόσμος. Οι καθυστερήσεις στη θέσπιση και την εφαρμογή μέτρων μπορεί να έχει εκτεταμένες συνέπειες, όχι μόνο όσον αφορά τις υλικές απώλειες αλλά, επίσης και προπαντός, όσον αφορά τις ανθρώπινες ζωές.

2. **Ιστορικό και πλαίσιο**

2.1. Επί του παρόντος, υπάρχουν δύο συστημικοί πραγματικοί κλυδωνισμοί —η νόσος COVID-19 και η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία— οι οποίοι, παράλληλα με τον επακόλουθο γεωοικονομικό κατακερματισμό, έχουν οδηγήσει σε υψηλό βαθμό αβεβαιότητας. Επιπλέον, η άνοδος των τιμών βασικών εμπορευμάτων και ειδών διατροφής έχει προκαλέσει σημαντικούς κοινωνικοοικονομικούς κινδύνους τόσο στη ζώνη του ευρώ όσο και στην ΕΕ. Υπό το πρίσμα της υπαρξιακής απειλής που παρουσιάζει η κλιματική αλλαγή, μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη ζώνη του ευρώ και τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι η μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία.

2.2. Οι σημερινές οικονομικές εξελίξεις συνοδεύονται από πρωτοφανείς πραγματικούς εξωτερικούς κλυδωνισμούς στις χώρες της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, από την άποψη των υποκείμενων μακροοικονομικών δεικτών, οι εξελίξεις αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν σταθερές. Επιπλέον, ορισμένα συγκεκριμένα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ αντιμετωπίζουν μακροχρόνιες διαρθρωτικές προκλήσεις στην πορεία τους προς την οικοδόμηση βιώσιμων, ανθεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς οικονομιών.

2.3. Πριν από αυτές τις δύο συστημικές διαταραχές, ο πληθωρισμός ήταν σχετικά χαμηλός σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Σχετικά χαμηλότεροι ρυθμοί πληθωρισμού καταγράφηκαν ακόμη και πριν από την έναρξη της κλιματικής κρίσης, ενώ ορισμένες χώρες της ζώνης του ευρώ γνώρισαν μάλιστα αποπληθωρισμό. Η σημερινή δυναμική του πληθωρισμού απαιτεί εκτεταμένη χρήση της εργαλειοθήκης της ΕΚΤ. Επί του παρόντος, ο πληθωρισμός αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους για τη βιώσιμη, ανθεκτική και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη στη ζώνη του ευρώ. Η μείωση και η σταθεροποίηση του πληθωρισμού και η διατήρησή του εντός του στόχου για τον πληθωρισμό, δηλαδή κάτω του 2 %, δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς κατάλληλες αλλαγές στη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Στο πλαίσιο αυτό, το Διοικητικό Συμβούλιο έλαβε τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εκπληρώσει την εντολή της ΕΚΤ για σταθερότητα των τιμών και διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Στο εγγύς μέλλον, είναι σημαντικό η ΕΚΤ να προχωρήσει προσεκτικά στην εξομάλυνση της νομισματικής πολιτικής.

2.4. Ο πληθωρισμός είναι ο υψηλότερος που έχει υπάρξει από τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης. Το εν λόγω απορρέει από μια σειρά παραγόντων που οδήγησαν σε σταδιακή αύξηση των ποσοστών πληθωρισμού ακόμη και κατά τη διάρκεια της επιδεινούμενης παγκόσμιας κρίσης της COVID-19. Η οικονομική ανάκαμψη που βρίσκεται σήμερα σε εξέλιξη στη ζώνη του ευρώ επιδείνωσε περαιτέρω αυτή την αρνητική τάση λόγω του μειωμένου εφοδιασμού. Η εισβολή της Ρωσίας στην

Ουκρανία συνέβαλε επίσης στην αύξηση των τιμών. Είναι θεμιτό να τεθεί το ερώτημα σε ποιο βαθμό η νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, με τη χρήση όλων των μέσων που έχει στη διάθεσή της, μπορεί να επιβραδύνει την αύξηση του πληθωρισμού και να τον επαναφέρει σταδιακά στον δεδηλωμένο στόχο για τον πληθωρισμό, αλλά και να τον διατηρήσει εντός αυτού, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του ενιαίου νομίσματος και την οικονομική ανάκαμψη από την κρίση της πανδημίας COVID-19.

2.5. Οι τρέχουσες τάσεις του πληθωρισμού δεν είναι ούτε προσωρινές ούτε βραχυπρόθεσμες (όπως σημειώθηκε το φθινόπωρο του 2021), αλλά παρουσιάζουν υψηλό βαθμό αβεβαιότητας. Το δεύτερο εξάμηνο του περασμένου έτους, οι αυξήσεις των τιμών οφείλονταν κυρίως στις τιμές της ενέργειας, στη διαταραχή των αλυσίδων εφοδιασμού, στην ασυνήθιστα απότομη άνοδο των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και στο υψηλότερο μεταφορικό κόστος. Δεδομένου ότι οι λόγοι για την τρέχουσα δυναμική των τιμών είναι περίπλοκοι, η νομισματική πολιτική από μόνη της δεν θα κατορθώσει να περιορίσει τον πληθωρισμό. Αυτό που χρειάζεται είναι η διαφοροποίηση των εισαγωγών ενέργειας και, ως εκ τούτου, η μείωση της εξάρτησης από τον εφοδιασμό από τη Ρωσία. Η διαφοροποίηση προσφέρει επίσης στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ μια ιστορική ευκαιρία να ξεκινήσουν επείγουσες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (π.χ. διοικητικές μεταρρυθμίσεις, δικαστικές μεταρρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του κράτους δικαίου) και να μειώσουν την εξάρτησή τους από τις εισαγωγές παραδοσιακών ενεργειακών εισροών. Επιπλέον, απαιτούνται παρεμβάσεις στην αγορά για να ελεγχθεί η τρέχουσα ασταθής δυναμική των τιμών στην αγορά ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για παρέμβαση έκτακτης ανάγκης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υψηλές τιμές ενέργειας.

2.6. Ταυτόχρονα, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι πολλές εταιρείες κατάφεραν να βελτιώσουν τα μοναδιαία κέρδη τους παρά την αύξηση των τιμών της ενέργειας. Η ανάλυση της ΕΚΤ καταδεικνύει ότι τα κέρδη συνέβαλαν καθοριστικά στον συνολικό εγχώριο πληθωρισμό, καθώς οι εταιρείες μετακύλισαν το υψηλότερο κόστος, θωρακίστηκαν και διεύρυναν τα περιθώρια κέρδους τους. Παρεμβάσεις στην αγορά του τομέα της ενέργειας ενδέχεται επίσης να περιορίσουν τη δυναμική των τιμών.

2.7. Οι τρέχουσες αυξήσεις των τιμών συνδέονται κυρίως με τον εφοδιασμό. Η τάση αυτή επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της ζώνης του ευρώ, οδηγώντας σε υψηλότερο κόστος και ασκώντας ανοδική πίεση στους μισθούς και τα ημερομίσθια σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης. Εάν συνεχιστεί αυτή η δυσμενής τάση, θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε στασιμοπληθωρισμό (αν και επί του παρόντος το φαινόμενο αυτό δεν παρατηρείται στις χώρες της ζώνης του ευρώ συνολικά). Από ιστορική άποψη, ανάλογος στασιμοπληθωρισμός είχε καταγραφεί πριν από σχεδόν 40 χρόνια. Δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι εξωτερικοί συστημικοί κλυδωνισμοί, αν συνεχιστούν, να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητο στασιμοπληθωρισμό. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ επισημαίνει πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στη ζήτηση εάν τα άτομα με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα επηρεαστούν από τις πραγματικές απώλειες μισθών.

2.8. Το 2021 παρατηρήθηκε μια σχετικά θετική τάση στην οικονομική ανάπτυξη σε όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, χωρίς να αναμένεται έντονη επιβράδυνση των επενδυτικών και εμπορικών ροών ως αποτέλεσμα των υψηλών επιπέδων οικονομικής αβεβαιότητας. Η παγκόσμια κρίση της νόσου COVID-19 ενδέχεται να επιδεινώσει το χάσμα στην οικονομική ανάπτυξη στη ζώνη του ευρώ εάν δεν εγκριθούν και δεν εφαρμοστούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Αυτή η τάση απόκλισης μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σύγκλιση και να επιδεινώσει αυτήν τη δυσμενή εξέλιξη στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

2.9. Βραχυπρόθεσμα, οι προοπτικές για δυνητική αύξηση των επενδύσεων δεν είναι ενθαρρυντικές. Η χρήση των μέσων που εγκρίθηκαν για την ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19 (Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας) έχει αρχίσει να περιορίζεται σε κάποιο βαθμό ως αποτέλεσμα της επενδυτικής αβεβαιότητας που προκλήθηκε λόγω του πολέμου στην Ουκρανία. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι επιμέρους οικονομίες να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τη συνεχιζόμενη διαταραχή των εμπορικών και επενδυτικών ροών και τη συνεχιζόμενη αβεβαιότητα στην παγκόσμια οικονομία, αλλά κυρίως το υψηλό επίπεδο αβεβαιότητας στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

2.10. Η οικονομική επιβράδυνση οφείλεται επίσης στις σημαντικές αυξήσεις των τιμών της ενέργειας που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών με τη μορφή επιδοτήσεων, αλλαγών στον ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων πρόσθετων κοινωνικών εισφορών, και κοινωνικών τιμολογίων ενέργειας για τα νοικοκυριά με τα χαμηλότερα εισοδήματα. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να επανεξεταστεί η αποδοτική χρήση της ενέργειας στα νοικοκυριά και να αλλάξουν οι συνήθειες κατανάλωσης ενέργειας. Η άνοδος των τιμών της ενέργειας οδήγησε σε σταδιακή μετατόπιση άλλων ειδών από το καλάθι των καταναλωτών, για τα οποία η ζήτηση έχει πλέον μειωθεί. Επιπλέον, οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας για τα νοικοκυριά οδηγούν σε μεταβολή του τρόπου κατανάλωσης των νοικοκυριών και σε σημαντική πτώση της κατανάλωσης ορισμένων καταναλωτικών αγαθών. Ωστόσο, η ενέργεια αποτελεί βασικό αγαθό και μπορεί να μειωθεί μόνο σε περιορισμένο βαθμό, πράγμα που σημαίνει ότι ιδίως τα φτωχότερα νοικοκυριά θα πληγούν από αυτές τις αυξήσεις των τιμών.

2.11. Η πανδημία COVID-19 είχε πολύ αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ. Η γενική ρήτρα διαφυγής του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ενεργοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2020 για την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου COVID-19. Θεσπίστηκε επίσης το προσωρινό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις, το οποίο επιτρέπει την ευρείας κλίμακας χρήση δημοσιονομικών κινήτρων για τη στήριξη του επιχειρηματικού τομέα, αλλά και για τη διατήρηση της κοινωνικής σταθερότητας.

2.12. Η δημοσιονομική αντίδραση και η συρρίκνωση της παραγωγής οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των δεικτών δημόσιου χρέους, ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη με υψηλό χρέος. Η συνέχεια της προσπάθειας να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους μέσω της σταδιακής μείωσής του είναι υψίστης σημασίας. Δεδομένου ότι, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οι τιμές της ενέργειας θα συνεχίσουν να παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, θα χρειαστεί επανεξέταση των μηχανισμών της αγοράς και των μηχανισμών διαμόρφωσης των τιμών, σε συνδυασμό με τη λήψη περαιτέρω μέτρων δημοσιονομικής στήριξης, ώστε να ενισχυθούν τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις που πλήττονται ιδιαίτερα από τις αυξήσεις των τιμών της ενέργειας.

2.13. Η αύξηση των δαπανών για την ασφάλεια και άλλες κρίσιμες προτεραιότητες μπορεί να οδηγήσουν σε προσωρινή επιδείνωση της οικονομικής θέσης της ζώνης του ευρώ στην παγκόσμια οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ αντιμετωπίζουν τη μείζονα πρόκληση της μετάβασης προς τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και της διατήρησης του μεριδίου της οικονομίας της ζώνης του ευρώ έναντι άλλων παγκόσμιων ανταγωνιστών, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία σε συνδυασμό με αποτελεσματικές επιμέρους πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών εργαλείων.

2.14. Πιο πρόσφατα, η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ υποχώρησε έναντι του δολαρίου ΗΠΑ ως αποτέλεσμα των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων, υποχώρηση που ξεκίνησε τον Μάιο του 2021. Η υποτίμηση του ευρώ, του δεύτερου μεγαλύτερου αποθεματικού νομίσματος, οφείλεται κυρίως στις διαφορετικές νομισματικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (FED).

2.15. Με βάση την ανωτέρω ανάλυση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τις οικονομικές προβλέψεις της (Ιούλιος 2022), οι οποίες καθορίζονται κυρίως από τις εξελίξεις στην Ουκρανία. Οι προβλέψεις αυτές προϋποθέτουν ότι, φέτος, η οικονομική ανάπτυξη θα είναι 2,7 % στα κράτη-μέλη της ΕΕ και 2,6 % στη ζώνη του ευρώ και θα μειωθεί σε 1,5 % και 1,4 % το επόμενο έτος, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Επιτροπής. Το μέσο ποσοστό πληθωρισμού αναμένεται, βάσει των προβολών, να ανέλθει φέτος στο 7,6 % στην ΕΕ και στο 7,6 % στη ζώνη του ευρώ, ενώ, το επόμενο έτος, ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει στο 4,6 % και στο 4 % αντίστοιχα.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η βραχυπρόθεσμη αλλά και η μεσοπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη των χωρών της ζώνης του ευρώ επηρεάζεται, και μπορεί να επηρεαστεί, έντονα από τον αντίκτυπο της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Αυτή η δυσμενής εξέλιξη είναι συστημική και δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο στη μεταπολεμική ιστορία. Ως εκ τούτου, είναι πολύ δύσκολο να συγκριθεί με άλλους κλυδωνισμούς που είχαν ιστορικά αρνητική επίδραση στις οικονομικές εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει πολύ υψηλός βαθμός αβεβαιότητας που δυσχεραίνει τον καθορισμό των προοπτικών όσον αφορά τις μελλοντικές εξελίξεις.

3.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πορεία των υποκείμενων μακροοικονομικών και μικροοικονομικών δεικτών στις χώρες της ζώνης του ευρώ δεν είναι ενθαρρυντική. Το επίπεδο αβεβαιότητας είναι ιδιαίτερα υψηλό. Ειδικότερα, υπάρχουν ορισμένες άγνωστες μεταβλητές που ενδέχεται να επηρεάσουν τα ήδη εξαιρετικά υψηλά επίπεδα αβεβαιότητας, κυρίως γεωπολιτικού και οικονομικού χαρακτήρα.

3.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η τάση του πληθωρισμού ενέχει υψηλό κίνδυνο για την κοινωνικοοικονομική πρόοδο στις χώρες της ζώνης του ευρώ. Ο τρέχων κίνδυνος πληθωρισμού συνδέεται κυρίως με τον εφοδιασμό και τη διαταραχή των αλυσίδων αξίας. Οι εξελίξεις στην Ουκρανία, ιδίως στον τομέα των εισροών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, σε συνδυασμό με τα μέτρα για τον περιορισμό της εξάπλωσης της νόσου COVID-19, έχουν οδηγήσει σε αλλαγές από την πλευρά του εφοδιασμού.

3.4. Η σημερινή δυναμική του πληθωρισμού απαιτεί εκτεταμένη χρήση της εργαλειοθήκης της ΕΚΤ για την επίτευξη σταθερότητας των τιμών μέσω μιας ευνοϊκής νομισματικής πολιτικής. Η ΕΚΤ θα πρέπει να προχωρήσει προσεκτικά στην εξομάλυνση της νομισματικής πολιτικής. Επιπλέον, αναμένεται ότι η νομισματική πολιτική θα συνεχίσει να στηρίζει την οικονομική πολιτική στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

3.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο κίνδυνος πληθωρισμού δεν έχει περιοριστεί στα κράτη μέλη και ότι οι απόπειρες για την εξάλειψή του καταβάλλονται μόνο εν μέρει. Δεδομένης της συνεχιζόμενης δυσμενούς τάσης του πληθωρισμού και των επιπτώσεών της στα νοικοκυριά, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας, η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα αρμόδια και υπεύθυνα θεσμικά όργανα να εγκρίνουν και να εφαρμόσουν όλα τα επείγοντα μέτρα, με στόχο την αντιστάθμιση των αρνητικών διαταραχών στις τιμές. Ταυτόχρονα, πρέπει να αποφευχθούν οι αναταράξεις στην αγορά κρατικών ομολόγων στη ζώνη του ευρώ ([1]).

3.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την παρουσίαση του προγράμματος REPowerEU. Προσδοκά ότι το πρόγραμμα αυτό θα συμβάλει στη σταδιακή μείωση της εξάρτησης από τις εισροές ενέργειας από τη Ρωσική Ομοσπονδία. Προσφέρει επίσης τη δυνατότητα σταδιακής εξάλειψης των μεγαλύτερων κινδύνων κόστους, οι οποίοι αποτελούν μείζονα απειλή για τη σταθερότητα των τιμών στις χώρες της ζώνης του ευρώ.

3.7. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι το σχέδιο REPowerEU θα έχει καίρια συμβολή με τους εξής δύο τρόπους: i) δύναται να ενθαρρύνει τη σημαντική αύξηση των επενδύσεων σε επιλεγμένους τομείς και πεδία, υλοποιώντας έτσι μια ιδέα που προηγείται της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η βασική ιδέα είναι ότι η φετινή χρονιά θα είναι σημαντική όσον αφορά την αύξηση των επενδύσεων, ιδίως σε επιλεγμένους τομείς δημόσιου συμφέροντος· ii) το REPowerEU θα πρέπει επίσης να συμβάλει ουσιαστικά στις σημαντικότερες διαρθρωτικές αλλαγές που αντιμετωπίζει η τρέχουσα γενιά και, ως εκ τούτου, να επιτύχει τους βασικούς στόχους να καταστούν οι οικονομίες της ζώνης του ευρώ πιο ανταγωνιστικές, βιώσιμες και ανθεκτικές, στο πλαίσιο της επίτευξης των πρωταρχικών στόχων που ορίζονται στην Πράσινη Συμφωνία.

3.8. Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί στενά τον τρόπο με τον οποίο ανακατανέμονται εκ βάθρων οι επενδύσεις, σε σύγκριση με τα αρχικά επενδυτικά σχέδια. Η αύξηση των επενδύσεων αναμένεται να είναι χαμηλότερη σε τομείς που συνδέονται με την ενεργειακή αναδιάρθρωση και την υλοποίηση των προτεραιοτήτων της Πράσινης Συμφωνίας για τις χώρες της ΕΕ. Δεν είναι σαφές ποιες θα είναι οι προοπτικές σε τομείς και πεδία που δεν συνδέονται άμεσα με τα παραπάνω. Στο πλαίσιο αυτό, θα είναι σημαντικό να αναπτυχθούν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις σε παραδοσιακούς οικονομικούς τομείς (που δεν έχουν στρατηγική σημασία ούτε επιδιώκουν αριστεία παγκόσμιας κλάσης), αξιοποιώντας τις δυνητικές ευκαιρίες σε μεμονωμένες περιοχές.

3.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά να δοθεί η δέουσα προσοχή όχι μόνο στην επίτευξη των σημερινών κρίσιμων προτεραιοτήτων, αλλά και στη διασφάλιση ενιαίων επιδόσεων στον τομέα της καινοτομίας στις διάφορες περιοχές, στη ζώνη του ευρώ και σε όλη την ΕΕ. Η υποτίμηση του στόχου αυτού μπορεί να επιδεινώσει τις αποκλίνουσες τάσεις μεταξύ των περιφερειών της ζώνης του ευρώ και των κρατών μελών της ΕΕ.

3.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δυνατότητα μεγαλύτερης σύγκλισης χάρη στην ανάπτυξη που σημειώνεται στα πρώην λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, τα οποία, μακροπρόθεσμα, αναπτύσσονται με ρυθμό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πανδημία COVID-19 και ο τρέχων πόλεμος στην Ουκρανία ενδέχεται να οδηγήσουν σε βαθύτερη και αποκλίνουσα διαδικασία στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, γεγονός που δεν ευνοεί την επίτευξη των βασικών ιδεών που ορίζονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

3.11. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει την εν εξελίξει συζήτηση σχετικά με τον σχεδιασμό του νέου θεσμικού πλαισίου για τα δημόσια οικονομικά στα κράτη μέλη της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η επικαιροποίηση των δημοσιονομικών κανόνων του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης συνδέεται πρωτίστως με την πρόκληση να ευθυγραμμιστεί η οικονομική βιωσιμότητα με σαφείς ανάγκες δημόσιων επενδύσεων.

3.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υπάρχει έδαφος για αμοιβαίο συντονισμό και διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων ειδών πολιτικών που αποσκοπούν στη διασφάλιση βιώσιμου δημόσιου χρέους. Επιπλέον, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις, είναι αναγκαία η στήριξη των δημοσιονομικών στρατηγικών σύμφωνα με μια μεσοπρόθεσμη προσέγγιση της δημοσιονομικής διόρθωσης, η οποία είναι προσανατολισμένη στην ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα. Η ΕΟΚΕ αναμένει την εξεύρεση ρεαλιστικών και εφαρμόσιμων λύσεων που θα οδηγήσουν στη δημιουργία πλατφόρμας για τα δημόσια οικονομικά, η οποία θα πρέπει να εφαρμοστεί χωρίς καθυστέρηση.

3.13. Δεδομένου ότι οι δημόσιοι προϋπολογισμοί υφίστανται πιέσεις μετά την κρίση της νόσου COVID-19, περαιτέρω αντισταθμιστικά μέτρα για τη στήριξη των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων με σκοπό την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης πρέπει να είναι στοχευμένα και αποτελεσματικά. Η ΕΟΚΕ ορθώς κατανοεί και σέβεται τους τρέχοντες λόγους για τη διαφύλαξη των αναγκών ασφάλειας, των ανθρωπιστικών και κοινωνικών αναγκών και των επιπτώσεών τους στους εθνικούς προϋπολογισμούς στη ζώνη του ευρώ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση της Επιτροπής να παρατείνει την ενεργοποίηση της ρήτρας διαφυγής του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και καλεί την Επιτροπή να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν συγκεκριμένες προτάσεις μεταρρύθμισης για το σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

([1]) Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της ΕΚΤ, της 15ης Ιουνίου 2022, σύμφωνα με την οποία προτίθεται να δημιουργήσει ένα μέσο καταπολέμησης του κατακερματισμού στη ζώνη του ευρώ.

3.14. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι, όπως στο παρελθόν, και ακόμη περισσότερο σήμερα, απαιτούνται μεγαλύτερες προσπάθειες για την ενίσχυση της θέσης της ζώνης του ευρώ στο διεθνές πλαίσιο. Επί του παρόντος, οι οικονομίες της ζώνης του ευρώ αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις που συνδέονται με τον συνολικό κίνδυνο για την ασφάλεια και τις διαρθρωτικές αλλαγές. Επιπλέον, οι οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις ενδέχεται να επηρεάσουν τη θέση του ευρώ στο διεθνές νομισματικό σύστημα και σύστημα πληρωμών. Ο τερματισμός της ρωσικής επίθεσης και του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και η αποκατάσταση της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας μπορούν να οδηγήσουν σε αναζωογόνηση της παγκόσμιας οικονομίας και σε ισχυρότερη οικονομία της ζώνης του ευρώ εντός αυτής.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί μια σχετική κοινωνικοοικονομική σταθερότητα στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, στο πλαίσιο των υψηλών επιπέδων γεωπολιτικής και οικονομικής αβεβαιότητας που συνδέονται με τους κινδύνους ανόδου του πληθωρισμού και αύξησης του δημόσιου χρέους, θα είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στις σωστές προτεραιότητες κατά την άντληση κονδυλίων από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ). Το μέσο αυτό δίνει στα κράτη μέλη της ΕΕ τη δυνατότητα να εκδίδουν από κοινού ομόλογα στις κεφαλαιαγορές και μέχρι στιγμής υπήρξε πολύ αποτελεσματικό. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα την πρακτική χρήση του και στο μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υπάρχουν δυνατότητες χρήσης του ΜΑΑ μετά το 2026.

4.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η τρέχουσα ρωσική εισβολή στην Ουκρανία μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητη ύφεση ή ακόμη και στασιμοπληθωρισμό σε ορισμένες χώρες της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, απαιτείται σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, προσεκτική παρακολούθηση αυτών των δυσμενών εξελίξεων και προληπτική δράση για την αντιμετώπισή τους.

4.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι τάσεις όσον αφορά την ανεργία και την αγορά εργασίας δείχνουν μια σχετική σταθερότητα. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις σχετικά μεγάλες διαφορές μεταξύ των εθνικών ποσοστών ανεργίας σε σύγκριση με την περίοδο πριν από το 2008. Η διαρθρωτική ανεργία είναι διαδεδομένη σε ορισμένα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Ακριβώς λόγω αυτής της σχετικής έλλειψης ειδικευμένου εργατικού δυναμικού δεν εξασφαλίζονται επαρκή περιθώρια για αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε επιλεγμένους τομείς και πεδία. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν επαρκείς και αναξιοποίητες ακόμη δυνατότητες αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης εντός των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ.

4.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έντονη ανησυχία της για τις αρνητικές τάσεις όσον αφορά την ανισότητα και την αύξηση της φτώχειας στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ και σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ανισότητα με την ευρύτερη έννοια του όρου είναι επίσης, σε μεγάλο βαθμό, η κληρονομιά της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η πανδημία COVID-19 επιδείνωσε περαιτέρω αυτήν τη δυσμενή τάση. Η αύξηση των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων πλήττει επί του παρόντος τις πιο ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και τα νοικοκυριά χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί επειγόντως όλα τα αρμόδια θεσμικά όργανα να δημιουργήσουν ένα κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας που θα λειτουργεί αποτελεσματικά και το οποίο δεν θα αφήνει κανέναν στο περιθώριο.

4.5. Η ΕΟΚΕ εφιστά εκ νέου την προσοχή στην πιθανή και απρόβλεπτη ανάπτυξη περαιτέρω μεταλλάξεων, πανδημιών και επιδημιών. Η εμφάνιση και η ταχεία εξάπλωση της νόσου COVID-19 κατέδειξαν ότι ο τομέας της υγείας ήταν εξαιρετικά απροετοίμαστος για την πανδημία. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική η ανάγκη για μια πιο εις βάθος προετοιμασία, αλλά κυρίως για μια πιο υπεύθυνη πολιτική από όλους τους αρμόδιους φορείς και τα θεσμικά όργανα στον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, όπως έχουν καταδείξει οι εξελίξεις κατά την τελευταία διετία, η μεγαλύτερη απόδοση των επενδύσεων προέρχεται από τις επενδύσεις στην υγεία και την πρόληψη.

4.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η στήριξη της παροχής πρόσθετης ρευστότητας μετά την έξαρση της νόσου COVID-19 ήταν η σωστή απόφαση. Ωστόσο, δεδομένου ότι κάποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες ανεστάλησαν, θα πρέπει τώρα να δοθεί έμφαση στη διασφάλιση της φερεγγυότητας ορισμένων επιχειρήσεων. Θα χρειαστεί επίσης πρόσθετη ρευστότητα για τη στήριξη της ανάπτυξης μετά την πανδημία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας την προώθηση της δημιουργίας της Ένωσης Κεφαλαιαγορών και της Τραπεζικής Ένωσης.

4.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαδικασία κατακερματισμού της παγκόσμιας οικονομίας. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία έχει οδηγήσει σε κατακερματισμό του διεθνούς εμπορίου, των διεθνών πληρωμών, των διεθνών νομισματικών-χρηματοπιστωτικών σχέσεων, των διεθνών μεταφορών, της διεθνούς επιστήμης και έρευνας, των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας, καθώς και σε άλλους τομείς. Τούτο είχε πολύ αρνητικό αντίκτυπο στις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις στις χώρες της ζώνης του ευρώ.

4.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σημερινό υψηλό επίπεδο οικονομικής και γεωοικονομικής αβεβαιότητας, που συνοδεύεται από υψηλούς κινδύνους, είναι η πιο περίπλοκη κατάσταση σε ολόκληρη την ιστορία του εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Δεδομένου του απρόβλεπτου χαρακτήρα των μελλοντικών κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων, υπάρχει επιτακτική ανάγκη έγκρισης και εφαρμογής σειράς μέτρων από τα αρμόδια θεσμικά όργανα με σκοπό τη μείωση και την εξάλειψη των εξωτερικών κλυδωνισμών στις οικονομίες των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2022.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG